

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

□ □ □ □ □ □ Piltidega. □ □ □ □ □ □

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad: S. A. Parmi ja Johan Parmi.

□ □ □ □ □ □ Näitelawa ilmub kord nädalas. □ □ □ □ □ □

Tellimise hind:

Aasta peale postiga	5 rbl. — kop.
$\frac{1}{2}$ " " "	3 " — "
$\frac{1}{4}$ " " "	1 " 60 "
Aasta peale postita	4 " 60 "
$\frac{1}{2}$ " " "	2 " 50 "
$\frac{1}{4}$ " " "	1 " 30 "

Kuulutuste hind:

1 lehekülg :	20 rbl.
$\frac{1}{2}$ "	10 "
$\frac{1}{4}$ "	5 "
$\frac{1}{8}$ "	3 "
Nonpareille rida 5 kop. $\frac{1}{8}$ lehek. laiuses.	
Aasta, poole aasta ja kuu aja kuulutuste hind kokku- leppimise teel.	

Üksik number 15 kop. — Adressi muutmise eest 20 kop.

„Näitelawa“ peale tellimisi wõetakse toimetuse kontoris Tallinnas, Harju uul. № 24, vastu.

„Näitelawa“ prowinummer saadetakse kahe 7-kopikalise postmargi eest koju kätte.

Kontor on awatud igal äripäewal kella 9 homm. kuni kell 6 õht. Pühapäewal, kella 12—2 lõunal.

Kõnetunnid igapäew, kella 12—2, l.

Liht- ja rahakirjade adr.: гop. Ревель, Редакция „Näitelawa“.

„Näitelawa“ võib ka järgulise maksuga tellida (1 rbl. kuus saatmisega), kus juures juba esimese saadetuse järele järgulist maksijat tellijaks loetakse.

„Näitelawa“ üksikud numbrid

peale toimetuse on veel Tallinnas järgmistest raamatukauplustes saada:

Buschi raamatukauplus Harju uul.
 Ploompuu raamatukauplus Harju uul.
 Rubini raamatukauplus Harju uul.
 Pihlaka raamatukauplus Karja uul.
 Inthali raamatukauplus Kopli uul.
 Kooliõpetajate raamatuladu Nunne uul.

Petai raamatukauplus Baltiski maanteel.
 Schneideri raamatukauplus Narwa maanteel.
 Eichna raamatukauplus Narwa maanteel.
 Waldmani raamatukauplus Wladimiri uul.
 Oiti raamatukauplus Suurel Tartu maanteel.

Wäljaspool Tallinnat:

Tapal: Luf'i kauplus.
 Lehtses: Hingenbergi kauplus.
 Raikweres: N. Erna raamatukaupl.
 Narwas: Jnthal } raamatu-
 Franzdorf } kaupluses.
 Kreutzmann }
 Narwa-Jõesuus: Metsniku raamtkpl.
 Peterburis: Seeland } raamatukaup-
 Edgreen } luses

Peterburis: Rõddar } raamatukaupl.
 Lutge }
 Kroonlinnas: J. Soobla — Боро-
 явленская, д. Туркина, кв. 25.
 Mofkwas: Väite raamatukauplus.
 Waides: Seidelbergi raamatukaupl.
 Kuurejaares: L. Siitwi raamatuk.
 Naapsalus: Koppeli raamatukauplus.
 Wiljandis: Leote

Wiljandis: Keewitwi'i raamatukaupl.
 Tartus: Schmidit }
 Wõrus: Karlfoni }
 Wõrus: Kõngi }
 Walgas: Jürgenson }
 Riias: Kalnini }
 Waltiõstis: Wirta }
 Amerikas, San-Franciskos: }
 hra Freiberg.

Esimene kestade (hülside) ja papitõõde
 wabrik **Georgi**
 Faberosfikestade (hülside) ja papitõõde
 wabrik
„Georgi“ Tallinnas
 enne Tapal
 asutatud 1897. a.
 Hülfid kui ka maispaberiraamatud,
 kõige paremast Prantsuse riisipaberist, on
 oma headuse ja puhtuse poolest laialt
 tuntud.
„Georgi“ hülfsid ostes võib iga
 oftja julge olla, et ta
 hästi sorteeritud (ilma praagita) ja õige
 arvu hülfsid korbist eest leiab.
 Peale hülside valmistatakse kõige uue-
 mat sistemi wäljamaa masinate abil kõi-
 jugu papist ja kartongist asju, kõige
 peenematest ilufarbiksestest kuni kõige
 lihtsamate kraamikarpideni ja kastideni
 postijaadetuste jaoks.
Firma „Georgi“.

Kõitjugu kunstlikud päewapildid, nii ka
piltide
 suurendamised
 Jaamad üksnes minu juures odawalt ja hästi valmistatud.
 Kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.
 Päewapiltit **Alex. Jurich.**

Müün ja türin
 kõiksugu näitemängude, divertissementide jne.
 õhtude jaoks
parukaid, wärwisid
 ja muud näojumestuse (grimmeerimise) tarwitusi.
 Annan õpetusi ja juhatusi näojumes-
 tuses, parukate ja wärwide pruukimises.
Woldemar Karo,
 Tallinna Eestri teatri „Estonia“ näojumestaja.
 Adr.: Teater „Estonia“, Tallinnas.

Tallinnas, Waksali uul. nr. 3. — Ревель, Вокзальной бульваръ № 3.

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

Piltidega.

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad S. A. Parmi ja Johan Parmi.

Sisu:

Diana. P. Saconier'i jutustus (järg). Kroonika Tõtt ja nalja. Pablo de Sarasate, Feodor Lukowski. Häbiplakk L. Anzengruberi külaroman (järg). Divertissement; Tsiirkusearenas. Sugulus. Näitemängukursused. Kui ühikene oli päew... A. Ostrowski ja N. Solowjewi wiicwaatusline kurbmäng (järg). A. ja K. nali ühes waatuses (lõpp). Postikast. Pildid; Pablo de Sarasate. Feodor Lukowski. Peitepilt

Diana.

Pranftule kirjaniku P. Saconier'i jutustus.

(4. järg.)

Jlm oli ennaft muutnud — hommikutuul oli õige kange ja wihma sadas tugewaste. Wabilolewad madrusedki sammusiwad mõrudatel nägudel edasi-tagasi.

Mulle ei meeldinud siin sugugi ja ma astujin jällegi alla oma kajutise tagasi, wõtsin raamatu ja hakkasin lugema, seni kui mõttesse wajusin. — Kui minu wahikord tuli, leidjin ma, et tuul weel waljumaks oli läinud. Udu oli nii paks, et läbi näha wõimata oli — taewawõlwilt ei suutnud enam kuuwalgus ega tähtede sära läbi kõikewahibastawa udu tungida; warsti aelejiwad ka ahwardaw mustad pilwed tihedalt laotuse all.

Selles pimeduses ei wõinud pea midagi näha, ma kuulsin ainult, kui tuul purjudes ähkis ja tugewad lained wastu laewa külge pekšiwad.

— Sarnastel öödel tukšub meremehe süda rahust: laew nagifeb maruga heideldes ja ja tead,

et sind ainult mõne sentimeetri paksune laud hirmu-
last surmast labutab. On filmapilkusid, kus kõige julgemaški kobbkuwad, ja sellepärast ei tea keegi nii hästi kui meremehed, mis torm tähendab.

Barutibti seisib Diana minu filmade ees ja ma mõtlejin — kui kergeste wõib siin laew mõne weeluse kiwi wastu põrgata ning bukka minna.

Kui koitma hakkas, siis waft suutsin ma weidi kergemalt hingata. Kapten oli aga koguni mureliku näoga, sest maru oli endisel jõul ja ülewal aelejiwad endisena ahwardawad pilwed. Laewa juhtimine oli pea wõimata ja meie pidime kartma, et õigelt teelt kõrwale sattume.

Ma nägin krahwi mõndagi korda kapteni poole pöörawat ja elawalt millegi üle järele päriwat; nagu näha,

püüdis kapten teda rahustada, kuid see ei läinud temal mitte hästi korda, sest tema oma murelik

Pablo de Sarasate.

pilk jutustas koguni teist keelt. — Igakord pööras ta siis veel rahutumalt, veel kahwatumal näol oma tütre poole.

Õhtupoolel läks ilm selgemaks ja tuul jäi waiksemaks, ainult kapteni pilk oli endist wiisi murelik.

„Minu sõbrad,“ ütles ta meie poole pöörates, „wõib olla, et ma eksin, mida ma ise ka heal meelel joowin, aga kõik märgid lajewad arwata, et peagi hirmus maru algab. Loodan, et igaüks oma kohal on ja meie ehk ainult oma agaruuse läbi pääseda wõime!“

Kapten ei eksinud. — Tunni aja pärast algas maru, hirmsam maru ja keskööl! . . . Wälgud sibiawad pilwedest jugadena alla, tuul wingus purjudes ja mastid ragisesiwad, iga minut äwardasiwad nad katkeda. Laened oma wabutawate harjadega oliwad päratu suured. Kord tõstsiwad nad meid kõrgele, kord jälle lastsiwad alla sügawusesse langeda. Laew oli juba täieste laenete mangukann ja maru wiis meid Jumal teab kuhu poole. Inimese jõud oli murtud ja meie usaldajime endid jaatuse booleks.

Kui kaua see nii kestis, seda ei wõinud keegi ütelda — wõib olla, tund, wõib olla, et mitu tundi, kuid meie meelest näis aeg igawene olewat. Wiimati wõttis päratu suur laene meid oma turjale ja selle asemel, et kuristikku kukkuda, wiskas ta laewa kalju wastu, ning kohe kuuldus pilbanew ragin ning wee laewaruumi woolamine.

Igaüks ruttas paatide poole ja mina niisamuti. — Kui ma kapteni juurde jõudsin, leidsin ma krabwi tema kõrwal, kuna ta Dianat, kes mines tusesse oli langenu, oma kätel kandis. Kapten käskis mind parwe peale minna.

Laewa peale jääda oli wõimata. Kuigi torm meie peale oleks halastanud, oleks meil siin nälasurm oodata olnud, sest toidutagawara oli wee all.

Ma ei mäleta enam, kuidas ma parwe peale sain wõi mis edasi juhtus. Kuulsin siingi raginat ja karjatamisi, ning siis tundsin ma ennaft lauatükike peal olewat, millest ma kramplikult kinni hoidsin. Ma waatafin juba nii noorelt — 20-aas-taselt surmale filma, aga ometigi tahtsin ma elada ja sellepärast palwetasin ma koguni palawalt, kuna ma peale palwetamist uskuma hakkasin, et elusse jään.

Meeleärabeitlikult wõitlefin ma maruga, mis endisel jõul walitjes. Kord olin ma kõrgel laeneharjal — minu pea kokal kõlas kõuemüürin ja

jähwiwiwad wälgud ja järgmisel filmapilgul langesin ma sügawusesse, kust ma kunagi enam ei arwanud peafawat.

Deale kabetunniliist laenete ja maru mangukanitamiist heideti mind rannale, ma tundsin, et Jumal mind hoidnud oli ja minu peale halastas. Ihulikku ja waimulikku wäsimust tunes uinufin ma peagi kui surnu.

IV.

Hommikul ärgates, tundsin ma, nagu oleks see kõik, mida ma läbi elasin, ainult kole unenägu olnud — ilm oli ju ütlemata ilus. Ma astufin wäikese kõrgustiku peale, kust ma oma ümbrust paremine wõisin filmata.

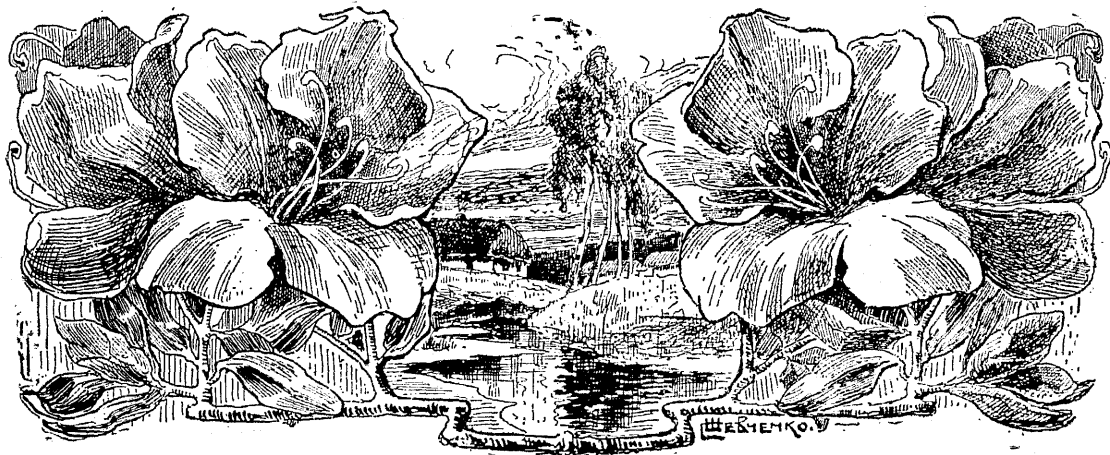
Emal raamines sinetaw mets, pahemal pool oli lagendik, mille keskel oja lookles. Selle weji liugles kiireste mere poole ja tema kaldal kaswasiwad kookuspalmid ning teised, minule tundmata puud. Minu lähedal oli lilledega ülepiserdatud ütlemata ilus org ja ma tänasin õige südameft Jumalat, et ta mulle elu oli jätnud.

Warstigi tundsin ma nalga ja ometi ei näinud ma kusagil elawat hinge. — Pidin ma siis pärast niisugust õnnelikku pääsemist nalga surema? Ma astufin pikkamisi lagendiku poole ja sammufin ikka edasi, kuna ma oma pilkufid ümbruses otsiwalt lastsin ümber eksida, et millegagi oma nalga kustutada.

Loodus, mis mind ümbriffes, oli paradislik ilus, aga mida sügawamale ma selles orus tungifin, seda kindlamaks ma sain, et siin ükski inimene ei elanud.

Kurwalt istufin ma oja kaldale ja proowifin marju süüa, mis puude all maas oliwad, ja mul oli nüüd sarnane tundmus, nagu poleks ma kunagi ennaft nii õnnetu tundnud olewat kui praegu. — „Mis minuft küll saab, kui ma siin kauem üksikuna pean elama! Kas siis tõeste pean siin üksikuna surema, kuna Jumal ometigi mind merel hoidis?“

Ma tõufin üles ja hakkafin metsa poole sammuma, et ma äraeksimist selles pääsemata rägas-tikus kartfin, siis hakkafin ma metsa äärt mööda edasi sammuma. — Päike hakkas juba madalemale wajuma ja ma hirmufin, kui ma selle peale mõtlema pidin, et siin kishjaid loomasid wõis olla. Ma pidin kiirelt edasi astuma, et kusagil warjawat koobast leida.

✿ ✿ ✿ ✿ Kroonika. ✿ ✿ ✿ ✿

Wenemaalt.

Peterburist. Sisemiste asjade ministri ettepanekul andis Keiserlik Majesteet 31. juulil s. a. luba Peterburis ehitatava Gogoli ausamba heaks ülemaalist korjandust toime panna.

— Soomise vastu võitlemise ülewenemaaline kongress algab, nagu nüüd kindlaks on tehtud, 28. detf. s. a.

— Peaegune tähtsam Wene kirjanik Leonid Andrejew lõidab nende päevade sees oma sõbra kirjaniku Tširikowi sellisid Hollandimaale, kuhu tema kauemaks ajaks jääda mõtleb.

Moskvaist. Kuulus wiulukunstnik M. A. Wolf-Israel leidis kufagil wäikemas Wenemaa linnakeses baritonilaulja, kes juba nüüd tähtsast Stalia baritonilauljast Battistiniist üle laulda.

Septembrikuus saada tulewane Battistini Peterburi keiserlikus ooperiteatris ette astuma.

Soomemaalt.

Helsingist Rahwa Näitelawa. Juba mõnda aastat etenab „Rahwa Näitelawa“ Helsingis realelust wõetud alama rahwa waadete koha- seid näitemängusid ja draamasid. Mõõdalainud kewadel lõpetas „R. N.“ majandusliselt halbade tagajärgedega oma etendused, nõnda et juba kartma pidi, et „R. N.“ eeltulewal sügisel enam uusi etendusi algada ei wõi. Siinkohal olgu tähendatud, et mitte külm osawõtmine tema etendustest „R. N.“ halba majanduslist seisuforda ei toonud, waid see tuli wälisste mõjude läbi. „R. N.“ etendustest wõeti ja wõetakse ka edaspidi, kui ta oma endise fihi juurde kindlaks jääb, alati rohkesti osa.

Etenduste seisumajäämise kartus näitab seeford

fiiski tühine olemat. „R. N.“ juhataja R. Halme on hiljuti „Hel. Sanomate“ kirjasaatjale seletanud, et „R. Näitelawa“ saada ka eeltulewal sügisel 1. sept. jälle Helsingis etendusi algama. Majanduslistest kitskustest on seda korda üle saadud, sest et endine wool, kes „R. N.“ elule on kutsunud, osawõtjuse juhatuses täielikule wõidule on pääsenud ja kõik tegema saab, et „R. N.“ surma suust päästa. Mõnematel etendustel on juba hull näitemängusid wälja wälitud. Kõige rohkem rõhku tahab „R. N.“ eeltulewal etendustejärgul oma algupäraliste näidendite peale panna. Sellets on juba hull käsitirju juhataja käes, mille seast järgmised ette kanda mõeldakse: Kaapo Murros, „Prowokaatori“ (Prowokator), 3-järg. näit.; Wäinö Paananen, „Naisten walta“ (Naiste wõimus); Kaarlo Rytömaa, „Punaset ja mustat“, näit. rõhumiisajajärgust, ja Cero Alpilt, „Kusta Saarenpää“, 3-järg. näit. Peale selle tuleb R. Halme enese algupäraline näitend „Maattomat“, mis juba minemal aastal ettemalmistusel oli.

Ümberpanekutest tulewad: Saksa näitekirjaniku Lud. Thomsoni „Moral“; Shawi „Kaptan Brasbouni ümberpöörmine“ ja „Widowers Haus“ (Weskedemajad); Ernst Dibringi „Uhtapeli (Dhormimäng); Charles Raun Kennedyni „Suoneen palwelija“ (Majahoidja); Strindbergi „Kirkofia“ (Kuritegu); Lud. Fuldani „Kaisorja“ (Kaisori) ja Dumas noorema „Edmond Kean“; Wene näidenditest on ainult üks, Leonid Andrejewi „Sawwa“, wõetud. Et Wene näidendid nõnda wähe etendada mõeldakse, tuleb sellest, et, nagu R. Halme ütleb, Soome näitlejad ei jõuda nende siise tungida. Wene olud on Soome näitlejatele nõnda palju tundmata, et nad rahwa elu kujutatavatest näidenditest kõige hoolsama ja parema tahmifega täieste aru ei saa. Et see õige on, seda wõisime 1908. a.

talwel Leo Tolstoi „Alestõusmisest“ näha. Kõua ja hoolsalt higistatiwad Helsingi paremad näitlejad tüüti ettevalmistuse kallal, kuid etenduse ajal mõis Wenemaa olude tundja ometi märgata, et etteanddes Wenemaa olude kohast paljugi puudus; vähemalt jeda pilti, mis Tolstoi tüüti sisse peitnud, ei jõudnud Soome näitlejad etenduse läbi välja lüua.

Klassikaliste tüükidega ei taha „Rah. Näitelawa“ mitte tegemist teha, selle jätab ta „Rahwa-teatri“ hooldeks. —S.—

Kodumaalt.

Müüast. Juutide seltsid. Müüas on wiimastel ajal juutide seas elawat liikumist seltsidesse ühinemiseks märgata. 1906. a. 4. märtsi seaduse wäljakulutamiseft saadit on juudid Müüas umbes 19 uut seltsi asutanud. Praegu on Juudi seltsid ja ühifusid Müüas ühtekokku 22. „Rahw. Päew.“

Tartust. Uus ajakiri. Nagu „Wrl.“ teatatakse, hakkab uuel aastal Tartus kirjanduse-, kunsti- ja teaduseajakiri pealkirjaga „Noor-Cesti“ ilmuma. Asja eesotsas seisita ringfond „noorest-lasi“: J. Kawi, W. Grünthal, A. Hansen, A. Sigberg, B. Linde, Fr. Mikkelson, Gustaw Suits, R. Triit j. t. Lähemate kaastööliste hulgas nimetatakse mitmeid oma ja wäljamaa kirjanikka ja kunstnikka.

Majakirja püüdesühiks oleks moodsaid kunstiwoolusid Cestis esitada.

Uut ajakirja ilmutis esitaja 6 numbrit aastas, a 100 lhf. juures kaustas; tellimisehinnaks olla neli rubla aastas. Esimest numbrit mõeldawat juba nowembrikuis wälja anda.

— Tartu Cesti kunstinaütus festab 15.—24. augustini, nagu „Pstn.“ teatab.

— Karstufeseltside kefttoimefond on walitfufe poolt 3000 rbl. ühefordset abiraha saanud.

Narwa karstufeseltfi „Wõitleja“ hooaeg algas 1. augustil kahelkanda Cesti karstufes. kongressiga, mida waimliseft ja aineliseft küljest kordalainuks mõib tunnistaada. Hommitul kell 1/211 awati istumised. Öpetaja hr. W. Reimann terwitaw kõiki kongressist osawõtjaid, ijeärwanis soojalt Soome naabrirahwa wendi ja õdesid, kes kongressist osa wõtma on tulnud. „Wõitleja“ j. esimees hr. Uuli wõttis sõna, terwitaw seltside asemikka ja kõiki, kes oja wõtifiwad, ja soomis „Wõitleja“ poolt kõige paremat kordaminekut. Hr. Reiman luges mitmed õnnesoowid ette, mis üffitute iiftute ja seltside poolt saadetud oliwad. Kooos oli seltsifid 22, jaadikuid 31, kefttoimekonna liikmeid 10 ja kaunis palju külalisi. Juhatajaks waliti hr. Reiman, abideks hr. Käbin ja Jürgenstein. Kirjatoimetajaks waliti B. Põllu ja abideks hr. Lauts, hr. Eichelmann ja hr. Kaud. Esimeseks kõnelejaks oli W. Reiman — „Kas edasi wõi tagasi?“ Kõneleja tutvustas arwude ja näituste waral, kuidas

karstufesetöö meie karstufeseltfides ja ülepea meie maal on edenenuud. Kõnele järgnefiwad läbirääkimised, millest elawalt oja wõeti ja mis kuni lõunawaheajani keftfiwad. Kell 1/25 algas kongr. teine istumine Dr. med. G. Luiga kõnega „Degeneration ja regeneration üffitu ja rahwaste juures“, mis osawõtjate poolt sooja wastuwõimist leidis. Juhataja awaldas soowi, et Dr. Luiga selle kõne kefttoimekonnale trükkimiseks lubats, millele hr. Luiga lahkeste wastu tuli. — Järgnes J. Tõnissoni kõne „Alkohol ja edeenemise mõte“ ja M. Bleimanni kõne „Alkohol ja järeltulew sugu“. Peale nende kolme kõne algafiwad läbirääkimised, mis kella 1/29 keftfiwad. Öht küll aeg juba hiline, fiaski jäiwad k. f. asemikud weel omawahelistele läbirääkimistele, kus ühtlasi tuntud hr. Rahamägi asi harutamisele tuli, kus hr. R. kefttoimekonna liikmete hulgaft wälja heideti. Kooosolek keftis kuni kella 1. õösel. Sellega lõppes kongressi esimene päew.

Kongressi teine päew algas homm. kell 10 karstufesõpetunniga lastele, kuhu ka peaaegu jaalitäis lapsi ja wanu kokku oli tulnud. Leeni Bloompuu algas õpetunni lauluga „Mu isamaa, mu õnn ja rõem“. Seletati wastamisi küsimiste ja keftmiste waral alkoholi mõju, mida lapsed huwitusega pealt kuulafiwad, ja jagati lastele kirjandust wälja. Öpetund lõppes umbes kell 12 lõunal, mispeale kongressi 3. istumine hr. Reimanni juhatusel algas, kus elajate 3 kõne kokkumõte tehti, millele B. Põllu kõne järgnes: „Mispärast peawad karstufeseltfid sugueluküsimustega tegemist tegema?“ 2. kõne oli M. Mijsami „Alkohol ja porduelu“ ja 3. kõne B. Põllu „Suguelu selgitamine õppiwale noorelefoole“. Kolme kõne järele algas läbirääkimine hr. Jürgensteini juhatusel, mida kongressi istumistest kõige tähtsamaks ja õpetlikumaks mõib pidada, ja on loota, et mõnigi iva, mis sellel istumisel maha istutati, head wilja kannab. Peale läbirääkimise wõtawad Soome külalised — karstufesetegelane õpetaja hr. Gulnerin (Helsingist) ja Soome karstufeselehe „Külwaja“ nais-toimetaja neiu Salowara — sõna: nad imestawad, nõnda palju kui nad tähele on pannud, et meie rahwas palju südidust ja tahtmist peitub. Soowifiwad südamest ütlemata pehmete ja soojade sõnadega palju, palju jõudu ja tööd selle koleda waenlase wastu, mis inimesejugu ära tahab häwitada. Nende kõned mõeti suure waimustusega wastu. Sellega lõppes kongressi 3. istumine.

Kell 5 peale lõunat algas sealsamas awalif rahwakooosolek. Suured ruumid oliwad rahwast täis, kõnesid pidafiwad hrad Reiman, A. Mikkelson, R. Eichelmann, J. Tõnisson ja neiu E. Bloompuu. Kõned mõeti suure waimustusega wastu.

Kell pool 9 õhtul algas kongressi 4. istumine peale. Juhatas hr. Reiman. Esimeseks kõneks on J. Jürgensteini „Alkohol ja töö“, 2. M. Lein-

baumi „Alkohol ja töölised“. Suwitawad, ühtlasi ka kohutawad on arwud, mis hr. Leinbaum oma kõnes Narwa kuulsa joomise kohta kuulda-wale tõi. Peale läbirääkimiste tuli 3. kõne: stud. S. Kusner: „Õppim noorjugu ja karstus.“ Kõneleja heitis pilku meie praeguse õppim nooresoo peale. Läbirääkimistel awaldas neu Bloom-puu protesti, kõigist kongressil olewatest naisterahwastest alla kirjutatud, ülikoolis õppim nooresoo vastu — et nad oma istumist õllekannude taga maha jätafsiwad ja karstusetööle hakkafsiwad. Koosolek wõttis protesti vastu. — Hr. Laurits (Laurust) andis alkoholit jootide ja konserwide kohta seletust. Lõpuks wõttis juhataja hr. Reiman sõna. Tänaõs kõiki kongressist osawõtjaid, ihearanis seltside asemikka, „Wõitleja“ seltsi ja kongressi korraidamise komisjoni, kes waewa ja tööd on teinud. Lõpetas kõnet laotusega, et 8. kongress, kus nõnda palju on räägitud ja seletatud, mitte hüüdjaks hääleks kõrbes ei jääks, waid õige rikast wilja kannaks. Lõppes wiimane istumine kell 11 õhtul. Kongress tegi umbes niisugused otsused: Kõhutuse-tööd teha, kihutajaid (propagandistid) laiali saata, hästi palju kirjandust laiali laotada, omawalitjaste, linnawalitjaste, ajakirjanduse, arstide ja kooliõpetajate peale mõjuda ja kõigile südamet peale panna, et nad karstust toetaksiwad jne.

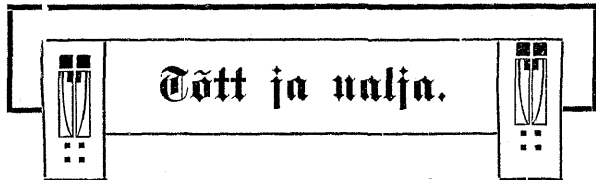
Peale kongressi lõppu oli veel asemikkude koosolek, kus ka ühtlasi uus kesktöimekonna eestseisjus waliti. Eestimets waliti hr. Reiman, abideks Lõnnison ja Dr. Luiga, kirjatoimetajaks pr. Põld, abiks hr. P. Põld, kasjapidajaks Jürgenstein, abideks Hanson ja Mitsam. Tehti otsuseks järgmine kongress Walgas toime panna. Koosoleku lõpp oli kell 1 õösel.

Magu kuulda, on kongressist siise tulnud üle 400 rubla, kirjandusest üle 65 rubla. See on wist esimene kongress, mis aineliselt nõnda hästi on forda läinud. X.

Tallinnast. Magu kuulde, peetakse Tallinna uue Eesti teatri osajühijuse esimene peakoosolek augustikuu lõpul.

— Tuntud Eesti kirjaniik J. Nawi, kes minewal aastal Peterburis Prantsuse keele

ülemkooliõpetaja eksami ära tegi, on „Wrl.“ teatel Düresaare gümnaasiumi Prantsuse keele kooliõpetajaks walitud.

Sumala ees oleme kõik ühefugused. Oma haiguse ajal käskis Friedrich Suur kammerteenwit õhtupalwet lugeda. Kui see kohani „Sumal hoiab ja kaitseb jin d“ — jõudis, luges ta aupakkult: „Sumal hoiab ja kaitseb teie kuninglikku kõrgust!“

„Oe dieit! Päewawaras!“ kätatas kuningas, „Sumala ees olen mina niisamalugune siga nagu sinagi!“

* * *

Newtoni teooria. Newton kutsus oma jõdra kord lõunajõögile ja unustas selle ära. Eõber tuli ja leidis teadlase jügawates mõtetes mingisuguse ülesande kallal higistamas, kuna lõunajõök ainult ühe inimese jaoks oli toodud. Eõber ei hakanud Newtoni segama, istus lava taha ja jõi kõik ära. Kui Newton jälle arusaamisele tuli, waatas ta tühjade jõögindude peale ja tähendas: „Melik! kui mitte asjalikka tõendusi ei oleks, ujufin ma kindlasti, et ma jõõmata olen, nüüd aga pean ma ussuma, et jõõnud olen.“

* * *

Eesti selts „Müristajate Gang“ New-Yorgis. Eestlastel on „Nue Ylma“ teatel New-Yorgis 4 ühijust. Witendast „Müristajate Gangist“ (artellist), teab jalkamas lehes nr. 6 keegi lehe kirjajaatja jutustada. „Müristajate Gangil“ on 6-7 liiget (meesterahwad). Jõõhjustkirjas leidub ainult kolm paragrafi. Need on järgmised:

I. Seltsi liikmeks astumine.

Jgaiks, kes „Müristajate Gangi“ liikmeks tahab astuda, peab seltsi liikmetele pubel marjamiina ostma.

II. Seltsis oiles

ei tohi keegi seltsilike ihel õhtul kõrtfiks üle 3 dollari wälja anda. Kui keegi rohkem raha ära kulutab, siis on presidendil õigus patufisjelangemut kõrtfikutest wälja wiata.

T ä h e n d u s. Ka selle järele walwatakse, et üks liige rohkem ega wähem ei osta kui teine.

III. Hiiu algus.

Ütski liige ei tohi ilma presidendi lubata riidu algada. Sellest paragrahst üleastujaid võid president kohe jalgajamas karistada — paari kõrvaltilluga ja kõrtsijutjelt väljaviistamijega. Hiiu alustamijeks on presidendil luba tarvis.

Tähe n d u s. Kui keegi jeltfiliiiget pillab eht lööb, siis on kõik jeltfiliiitmed kohustatud talle appi tulema — ilma presidendil lubata.

Seltfil on ka liikumat warandust — üks lagunenud löötsiharmonii.

„Uue Ilma“ kirjasaatja lausub selle teate lõpul järgnisti: „Wahwa Eesti sugu, ja võid omi poegade üle uhte olla! Teist nisugust filmiawajat ja tarbeforral ta filmi kinnipanijat jeltfil ei leidu terwes maailmas.“

Paari aasta eest oli Tartus ta „Potierafond“ ajumäs, kus iga erafonnaliitine jeltfilmajašše astumise esimene ütetus „tuus potti õlut“ tohtis olla.

Feodor Lukowski.

Feodor Lukowski, üks anderikkamatešt Eesti näitemängijatešt, iseäranis noorte kurbarmastajate osade peale, sündis Kuuramaal Dublinis 19. heinakuupäewal 1862. a. Üles kaswanud Saaremaal Sõrwe säärel, kus ta isa seekord tuletorni ülewaatajaks oli. Käis seal Jaama õigeusu kihelkonnakoolis ning peale selle õppis Riia linnas lukusepatööd. Oma mitmekordse elukoha wahetamise läbi rääkis ta selgeste Wene, Saksa, Läti ja Eesti keelešid. Esmalt tegi ta lukusepatööd Kuresaares, kus ka abielusse astus, siit sõitis Lukowski Hiiu Kärldla kalewiwabrikuse, asus seal 1885. a. jäädawalt Pärnu linna elama ning astus Sepulke masina- ja rauawalamise-tehasesse tööle, kus ta kuni 1895. a. töötas. Peale seda seadis ta ise omale wäikese mehanikatöökoja üles, aga et see ettewõte õnneks ei läinud, astus ta Pushilli jalgratta- ja õmblusmasinate-laagrisse teenistusesse. Mitme ettetulnud õnnetu juhtumise mõjul piinas Lukowski ju mitu aastat järelandmata häwitaw rinnahaigus, mis teda ka noore täie mehe eluaastate sees 11. kütünlakuupäewal 1902. a. hauda wiis. Pärnu tulekustutajateselt, kelle kauaaegne liige Lukowski oli, ja weel mitmed tema näiteande austajad ja sõbrad sängitasiwad ta auga Pärnu õigeusu surnuaeda wiimasele puhkusele. Leinama jäiwad teda tema noor abikaas ja alaealised poeg ja tütar.

Kadunud Lukowski etendas iseäranis mõjuwalt noori armastajaid, ka kõrge seisuse herrade osad mängis ta eeskujulikult ja loomulikult. Oma peale wõetud osad õppis ta alati sügawalt tundma, siis wäsimata harjutus, — sellepärast oli ka tema mäng alati küps, loomulik ja mõjuw.

Alalõppmata hoolas, kõigiga leplik ja wäsimata näitleja, oli ta 1885. a. kuni 1899. a. Pärnu „Endla“ seltsis wahet pidamata tegew, peale selle mängis ja juhatas ta näitemängu mõni aasta „Walguse“ seltsis.

Pablo de Sarasate.

Hiljuti kaotas muusikailm kuulsa muusikamehe Pablo de Sarasate, keda peale muu maailma ka Tallinngi tunneb. Kui wiulikunstinikku kutsuti teda praeguse aja Paganiniks. Sarasate sündis 1844. a. 10. märtsil Pampelonas ja hakkas juba 6-aastaselt kontsertisid andma. Kui ta 10-aastaseks sai, läks

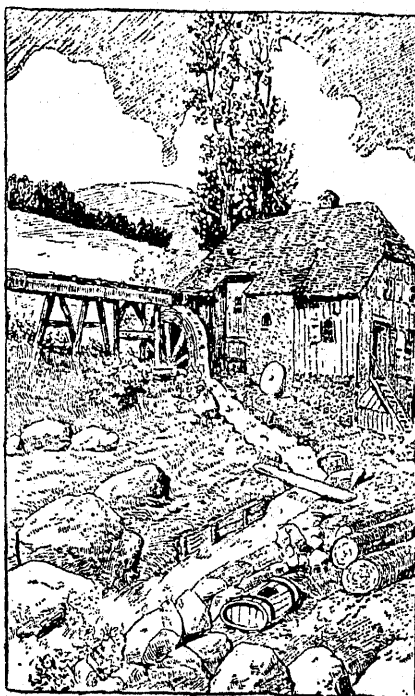
teade temast Madridi kuningakojasse, ta mängis kuninganna Isabella ees, kes temale Stradivariuse wiuli, millest kunstnik kunagi ei lahkunud, kinkis. Oma kodumaalt lahkus ta warsti ja läks Pariisi, kus ta kuulsa professori Alläre all konserwatoriumis õpetust sai ja 1857. aastal 13-aastase poisikesena selle hiilgawalt esimese kunstniku diplomiga lõpetas ning ringreisi algas.

Krootuses. P. S. — № 1 saatsime.
K'olk—Lesi. M. E. — Saatsime.
K'ohtel. A. K. — Soow täidetud.
Sangastes. A. T. — Täname. Meie poolt saab tehtud, mis wõimalik.
Wiljandis. H. L. — Edaspidi jah!

Peitepilt.

Ei tea, kuhu möldripapa ennast peitis?

— Ah sind ka! — ütles perenaine, — miks sa sellele lapsufesele nii peale käid, ta on ju nii üliwäga armas.

— Olgugi, aga mõtle, et teda tema kodus taga hakatakse otsima!

— Mina saadan teda weidi maad.

— Eina jää koju, aga saada sulane wõi tüdruk! Ta pani ukse oma järel kinni.

— Noosa! — hüüdis perenaine. — Saada see lapsuke Reindorfershofi, ta tuli Floriga meile, nagu lapsufeste wiis on. Siis paitas ta tütarlast ja ütles: — Mine nüüd Jumala nimel kodu poole!

Teenija wõttis lapsufese oma käe kõrwale ja läks.

— Suba lähete! — hüüdis wäikene Flori neile järele.

Tütarlaps jooksis teenija kõrwal. Ah, koju oli weel nii palju maad ja wististe saab ta nuhelda, sellepärast nuhelda, et ta nii kaugele ära läks — ja weestis ei näinud ta, kuidas jahu tehtakse.

See kõik oli väga kurb ja temale tikkusiwad pisarad filma, kuid selleks polnud aega, ta pidi ju teenija kõrwal edasi jooksuma. Korraga pikendas teenija oma sammusid, wõttis lapse käe kõrwale ja ütles:

— Waata, isa tuleb!

Reindorfer tuli neile wastu.

— Ometi leiti sind ja minna mõtlefin, et ära effsiid. Kus sa ometi oled?

Teenija jutustas asjalugu, ja wäike Leeni kuulas seda hoolega. Reindorfer tänas teenijat ja ütles Leenile:

— Dota, kui koju saame, seda tüli ja andeks ei saa!

— Nii peab ka olema, — tähendas teenija siis juurde.

Kui paha inimene ta oli. — Jumalaga Reindorfer, — sõnas ta ja pööbras kodu poole.

— Jumalaga, — ütles ka Reindorfer ja ta wõttis oma tõnnehelkaga nii tugewaste wäikeste tütarlaste käewarrest kinni, et see iga surumise juures tuikus, kuna aga Reindorfer weel kõige selle juures teda karedatel sõnadel noomis:

— Kuni möldrini sibasid. Paganana wäntjatas Ragu! Mis sind sinna kisub! Oh, ma tean, tean! Weri kisub sind sinna. Aga kui weel kord lähed, löön su maha.

Wäike käefe oli punane ja lapsuke nuufjus walu pärast kõwaste.

See ääres, edasiminekul nägi Reindorfer oma naabrit Cluuberit istuwat.

— O Reindorfer, mis sa selle lapsufesega nii farm oled, — ütles ta. — Ma filmiisefin sind juba kauem ja näen, et sa unustanud oled, kuidas wäikeste lastega ümber käia!

Ta ei saanud wastust ja raputas pead.

Reindorfer ei pigistanud lapse kätt enam endist wiisi nii tugewaste ja ta hakkas ka tasamine sammuma.

— Mina pole temaga mitte inimese kombel ümber käinud, — mõtles tema. — Kas siis lapsuke oma sündimises süüalune on? — Temal

pole mingisuguseid halbaid mõtteid, selleks on ta weel liig noor.

— Leeni ära nuta? — ütles ta õrnal toonil lapsule, wõttis tema sülle ja hakkas nüüd kiirel sammul kodu poole astuma.

Naine seisits õuwarawas ja ootas neid, kui ta meest lapsuga tulewat nägi, ruttas ta neile wastu. Mees aga jõudis enne, kui naine tema juurde jõudis, lapse maha panna ja ütles:

— Siin on sinu laps! Oleks maja põlema läinud wõi wälk sisje löönud, poleks sa mitte nii õnnetu olnud, kui nüüd lapse äraolekul.

Naisterahwas wõttis lapse, tema filmadesse tungisiwad pisarad, kui ta ütles:

— Andku Jumal sulle andeks! — Joosep, kui sa teaksid, kui palju walu sa mulle teed. Aga tea, et kui ma tahaksingi, ei wõi ma teifiti.

* * *

Kui õnnelik oli Leeni Elisabethi pulmapäewal. Kuidas maitset temale see sõõkide mitmekesidus ja huvitaw oli rahwast ning wanfrid waadata. Õde oli nii uhkete riides, muusik mängis ja inimesed tantstiswad. Ta pidi ennast furnuks nutma, kui ta nägi, et õde kodunt ära wiidi. Lapsuke ei jäänudki ennem rahule, kui Elisabeth lubas, et ta juba teisel päewal waatama tuleb. — Waene Leeni, ta pidi nüüd ainult lubamistega leppima.

Tõsi küll, et ema Elisabethi lahkumiseft saadit temaga lahkeme ümber käis ja tema eest rohkem hoolitjes kui enne, aga Elisabeth oli ikka tema wastu inglihea olnud.

Minuse truu sõber Leenile oli weel wana Sultan, kes ikka endine lahke ja ufaldaw tema wastu oli.

Koer oleks temaga ifkagi mänginud, aga laps teadis, et Sultan nüüd väga haige oli, ja sellepärast käis Leeni teda üsna sagedaste waatamas, ja koer rõemustas teda nähes igatord. — Kord oli Sultan väga rahutu, tema filmis oliwad pisarad ja ta wigas.

— Sultan, mis sinuga on? — küsis Leeni.

Sultan ei pannud tema küsimist tähelegi. Kurwalt istus wäike Leeni tema putka ees ja kohendas tema põhkust, kui ta nad laiali juhtus ajama. — Teisel päewal leiti Sultan surnud olewat. Isa käskis sulast teda maha matta. Leenile ei meeldinud see aga mitte sugugi, et sulane Sultani jalust kinni wõttis ja oma järel wedas, kuna pea mööda kiwa peffis. — Nuk tehti walmis ja Sultan kaeti mullaga. — Sulane läks ja Leeni jäi üffi.

Sultan oli mullas ja putka oli tühi. Kellega tema nüüd mängib, sellele arwaldab ta nüüd oma rõemu? Kellele kurdab ta, et teda lüüakse wõi temaga tõreletakse? Kui ta kibuwisapõesjas oma käja kriimustab, kes latub neid ja parandab? — Waene hea Sultan! — ohtas Leeni. Leenit oli õpetatud palwetama. Oma wanemate ja kõigi eest, seda tema armastab. Nüüd pani tema oma käefesed kofku ja palwetas ka Sultani eest. Peale selle oli

temal nagu kergem ja ta läks koju tagasi. — Ta lootis, et jällegi uus foer tuuakse, kes teda niisama kui Sultangi armastab; selles peitis ta ennaft. Ja ta oli väga rõõmus, kui temale teatati, et tema koolis hakkab käima. Kui ema teda kooli wiis, seisis ta segaselt ja aralt ega wõinud kuidagi aru saada, kuidas ilmas nii palju wäitfeid lapfi olemas on, ja kust nad kõik siia kokku oliwad tulnud. Leeni sai esimesesse pinki istuma pandud ja ta ei julgenud oma filmi üles tõsta. Warstigi waatas ta wargaselt oma kõrwal istuwate tütarlaste ja julgust saades ka poisikeste peale, kes teisel pool ääres istusiwad. Üks nendest naeratas, ja see oli weskü Florian. Nii siis leidis ta omale tuttawa. Ja nüüd meeldis temale siin kõik.

Pärast koolitundisid astus Florian tema juurde.

— Sina oled Leeni Reindorfer? ütles ta.

Tütarlaps naeratas,

See on minu wanematest väga mõistlik, et nad sind kooli töitwad.

Nii läksiwad nad kuni Reindorferhofi. — Iga päew läksiwad nad seltsis kooli ja tuliwad ka koolist koju. Peagi sai nende sõprus katkestatud. Leeni kas joofis ennem minema, et poisike teda enam kätte ei saanud, wõi jälle jäi tema kõige wiimaseks. Kord aga peitis poisikene ennaft põesja taha ära, ja kui Leeni mööda tuli, kargas ta wälja, wõttis tütarlapse käest kinni ja sõnas:

— Nüüd ja enam minu käest ei pääse! —

Ütle, olen ma sulle midagi paha teinud, et sa minu eest kõrwale hotad?“ küsis ta edasi:

— Minu isa ähwardas mind maha liüta, kui ma ifka sinuga käima pidin.

— Sinu isa on väga jäme.

Et Florian nuhtlust põlgas, siis ei soowinud ta ka, et Leeni tema pärast karistatud pidi saama, ja kui Reindorfer neid mitte ühes ei näe, siis ei saa ka Leeni karistatud. — Aga salalikkus on kütkestaw. — Kuni fibuwiihapõõsani oli tee nendele kartuseta, ja nii siis sai otsejärele tehtud edaspidi selle põõsani seltsis tulla ja siit ka seltsis hommikutel kooli minna.

Leeni Reindorfer oli väga terane tütarlaps. Kooliõpetaja kiitis teda sagedaste ja seadis teda teistele eeskujuks. Sarnastel kordadel wõttis tema koju tulles raamatud eht tahwi, istus kusagi Reindorferi lähedale ja hakkas kõwaste lugema wõi oma rehnungisid korraldama, et ka isa teda kiidaks. Esimene kord, kui ta isa ligidale istus, hakkas see temaga riidlema ja tütarlaps hakkas nutma, kui ta ennaft oma lootustes petetud tundis olewat. Isa sai aga ka lohe aru, et ta kriislikult ei tee, ja sõnas:

— Opi aga hoolsaste edasi! See on wõaga ilus, et sa õpid, kord läheb kõite seda elus waja! Loe, loe, kallid laps!

Sellest algades kuulis Reindorfer mõndagi, jekt aeg oli muutunud ja ühes sellega ka kaswatusteadus. Uudishimu pärast küsis tema Leeni õppimise üle järele, lasis teda mõndagi lugeda ja pani siis

lapse terast mõistust kui ka arusaamist imeks. Lapsuse alatised soowid oma isale meeldida äratasiwad selles tufadust ja walujust, sest Elisabeth, tema lihane tütar, unustas oma wanemad täieste ära ja ka Leopold ei olnud oma isaga rahul ning arwas, et isa tema heaks weel rohkem oleks teha wõinud, kui ta teinud oli. Wiimajel ajal hakkas Leopold kedagi tütarlast armastama, ja nüüd ifkas ta ifka oma ette peremehets saamist.

Magdalena ei olnud oma isaga ka ifka mitte rahul, sest teised lapsed rääkisiwad, et nemad oma wanematele hea õppimise eest kiinust saada, maiusekraami wõi muud kingitust, kuna Leeni seda aga asjata ootas. Pärast aga meeldis temale see, et isa temaga mitte kui lapsega ümber ei käi, et ta temaga kui oma lapsega ümber ei käi, sellest ei osanud ta weel aru saada,

V.

Leopold Reindorferil oli õigus oma ette peremehets hakkamisets, sest ta oli juba kolmekümneaastane. Temale ei meeldinud esmalt külaneid ja kroonuteenistuses jäi tema ifegi linnalaste neiude wastu kuiwaks. Minawal aastal oli tema süda aga armastuse tulele leekima hakanud, leekima hakanud inimeje wastu, kes tema auahnuseft aru sai ja selle alla ennaft painutada oskas, sest ka külalanelikud on selle inimliku nõrkuse, auahnuse, kütetes ja sagedaste tugewamine kui linnalased. Nagu aru saades oliwad külapiigid Leopoldi wastu jama kiilmad, nagu tema nende wastu, aga üks oli ometigi, kes ennaft nii oskas näidata, et ta rikas küll nende waimuannete poolest on, mis mehele meeldiwad ja teda õnnelikult teewad. Miks ei pidanud tema siis mitte tähele panema, mis temale pakuti, ja kuhu pidi ta oma saatuse eest põgenema.

Tüdruk, kes noort Reindorferit kui ümber oli muutnud, oli Josefina Melzer. Ta elas oma emaga kõige wäitfemas ja wiletsamas õnnikeses küla otjas ja tüdruku üle osati ainult paha tema elukommete kohta jutustada.

Süda kuu aega käis Leopold kogu küla imesrusets sellesse wiletsasse huristikusse. — Kord õhtul, kui Josefina töölt koju tuli, leidis ta oma ema väga pahas tujus olewat.

— Kas sa täna noort Reindorferit nägid? — küsis ema pahandatul.

Rohukimpu kõrwale wisates ja sirpi ära panes ning laia õlest kübarat peast ära wõttes wastas Josefina:

— Ei, aga täna õhtul tuleb ta siia!

— Doll niisugune, siis räägi ometi temaga, et sellest ka ükskord midagi wälja tuleks, ma tahan rahu ja puhkust saada. Kas ma sind sellepärast noore mehega kokku juhatafin ja sulle õpetust andsin, kuidas teda oma wõrku meelitada, et asi aga sellesamaks jääks. On juba küllalt rumalust tehtud, nüüd on aeg käes, kus mõislikumaks saadakse;

— Divertissement. —

M E L O D R A A M A.

T'sirkusearenas.

P. J. Kitschejew'i järele — Melitta.

Ainult sellepärast, et kristlane ta
ja jumalaid wõeraid ei tundnud,
ei wiinud wiirukit ohvrina
ja pühadel, nendel ei käinud,
kuulutas kohtunik otsuse
nii kareda karmi ja walju —
andes t'ad surmale hirmsale,
sest puurides lõwisid palju . . .
Ja — et neidu walusalt haawata,
t'alt riisuda kõike, mis püha,
siis kuuldus otsuse iha:

„Ta alasti surma peab sammuma!“
Ja nagu warjusurnuna
peab timuka kõrwal ta astuma.

Nii sündis ka . . .

Ja sündis see ime, et silmates neidu
end liiwasse lõwi nüüd asendas,
oma waate ja pilgugi juhtis ta peitu . . .
Sest murdja — rahwa kiimalust häbenes . . .

Peita ta püüab punastades
oma ilusaisse paksudesse juustesse
alastiolekut — surmale minnes . . .

Kriuksuwalt awanes roostetan'd wäraw
ja puurist pääses nüüd lõwi,
nii wihaseks ärit'ud, silmades sära
ja nälgin'd — nagu harjutud oli . . .
Ta kargas mõnedel hüpetel
selle poole, keda rahwas, roomlased,
kui werejanus metslased,
all näeksiwad kiskjast purust'ud . . .
Lõwi läheneb, hambaid laksutab,
ja neiu? — Ta seisab, wäriseb wäetike,
kuna rahwas — käsa plaksutab,
et algaks ju etendus werine . . .

o o o o o o Sugulus. o o o o o o

Oma reisi peal sain ma noore lesega tuttawaks, kellel täiskaswanud wõerastütär oli. Sõprusest sigines armastus ja ma heitsin lesega abielusse. Meie wõerastütär hakkas minu leske isa armastama ja minu isa heitis minu wõerastütrega abielusse. Sel kombel sai siis minu naine oma äia ämmaks ja minu wõerastütär jäi mulle wõerasemaks. Minu wõerasema, see on minu naise wõerastütär, sünitas poja: nõnda siis sain mina omale wenna, sest et ta minu isa ja wõerasema poeg on, — see on ju selge, aga nagu ta ühes sellega ka

F. Lukowski.

meie wõeras- lapselaps on ja mina iseenesele wanaisa olen. Waat' see on alles sugulus!

Wene keelest wabalt Joh. Parmil.

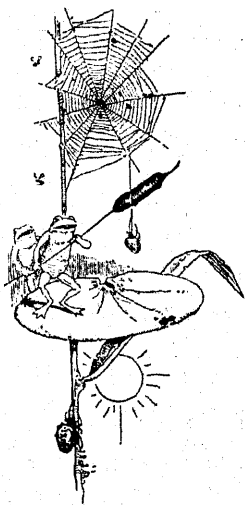
Kõrwaldekoratsioonid olivad tihedalt üksteise kõrvale paigutatud ning alt asjidele seatud, ning nii oli võimalik dekoratsioonilisi muudatusi sünnitada. Tagumised, kesknaitelawalised dekoratsioonid, mis meil harilikult maalitud on, olivad lihtsalt järele tehtud. Tagumises seinas oli peafisjekäik ja kummalgi küljel üks, oli aga veel teisi saladuslisi fisjekäikusi.

Arwame siinkohal sellest kirjeldusest küllalt olewat, ja nii ei hakka ma kõiki peensusi ette lugema, tähendan ainult nii palju, et Athena teatri ehitusega 500 aastat enne Kristust algust tehti ja see ehitus wast ligi 150 aasta pärast walmis sai. Teater oli Akropoli kindluse lähedal ja temasfe mahtus 30.000 pealtwaatajat. Kõige wiimasest waatajaterest, mis ülikõrge oli, wõis isegi merd näha. Peab aga tähendama, et Athena teater mitte kõige suurem ei olnud, waid kõige suurem teater, millesse 44.000 inimest mahtus, oli Arkadias, Megalopoli linnas olew teater. Peaaegu sellesarnane oli ka Syrakusi teater. Kõige ilusam oli aga Polykleti ehitatud teater Epidarvos'e mägede taga,

Greeka draama on Athena omaga seotud, sest kõik anderikkamad inimesed elasid seal ja sealt läksiwad kunstid ja teadused üle maa laiali. Ka Attikas kogutiwad teadlased. Athena aga oli see linn, kus wanaaegse ilma tarkuse süda tuksus. Siin walitses Perikles ja siin elas ka Phydias. Siin õpetasiwad üksteise järele Sokrates, Plato ja Aristoteles. Sokrates, kes 469.—399. a. enne Kristust elas ja keda Delphi orator kui targemat inimest terwitas, kindlustas sofistusele piiramata subjektiwismuse ning ahwardas kõiki teisi kombeid surmata, kuna ta objektiwismusest ainult seda tarwitas, mis kindel oli ja mida mõistuse abil uurida suudeti. Oma õpetuse ja tegewuse pärast pidi ta kibwtikarika tühjendama. Tema õpilane Plato elas a. 429—358 ja Aristoteles a. 384—322 enne Kristust. Saloni ettewõttel hakkas demokratiline kord ennaft läbi lööma ja peale Perjia sõda hakkas draama, milles jumalate ja wägilaste patriarhalse ilma wastu rewolutsionline waim liikus, edenema, draama, milles indiwiiduum ennaft saatuse ettekirjutusest wabastada püüab, aga milles inimene siiski häwineb — ja selles on Greeka

tragödia algus. Komödias ei püütud mitte seda maha salata, aga siin kasutati terawmõtteliselt häwimise eest kõrwa'e hüpata. Tragödias seati inimese waim kuni häwinemiseni ukeldama; komödias seati idealile ärielu wastu, ja nii on ka arusaadaw, et tragödia oma sisetid kaugelt wägilasteilmast wõttis, kuna komödia neid reaalult laenas. Siin on Greeka näitekirjanduse kunstiline iseäraldus.

— Tragödia püüdis üleüldisnimlikkuse ja patriotismuse poole, komödia — spetsiaalpolitikaliste parteide poole ning nad olivad isekeskis waenus. — Nüüd wõiks arwata, et greeklaste näitemängu ajalugu päris tühine asi juurelda on, kuid ometigi pole see mitte nii imelihtne ja selle algatuse peal lasub veel hämarus. Teada on ainult, et dithyrambosliised laulud Bacchuse auks peetud pühadel selle alguseks olivad, siit nendest kärarikastest pühadest wõis siis ka tragödia välja wõrjuda. Nendes lauludes anti, nagu jutustatakse, wõitjale kits kingituseks (τράχος ja φδή — kits ja laul) ning siit tuli sõna τραγῳδία, millega ka sõna tragödiat seie tada püütakse. Teised arwawad, et sõna tragödia (kisselaul) sellest on tulnud, et Bacchuse pidudel kissesid ohwriks on toodud wõi et laulew ja tantsiw koor kisselalgu kujutas. Alguses oli siin ikkagi laul, siit hakati siis ridade wahelt kujutusi looma, mingisugust etendust wõi sündmust joonistama, siit tuli miimikaline tegewus ja wiimati draama, ning edasi arenes siis aja jooksul draamast tragödia ja komödia välja. Nüüd hakkas asi rohkem edenema ja warsti oligi kolmtragödia, mis isekeskises siduwuses oli ja mida triologiaks (τριλογία) kutsuti (kolmtragödia on sarnane etendus, kus ühed ja needamad isikud ette tulewad ning siis ühise terwe etenduse sünnitawad). Kolmtragödiat tuli weel nõndanimetatud satiriline osa juurde ja nii sündis siis aja jooksul tetralogia (τετραλογία) ehk neljakordne etendus. Esialgul täitsiwad luuletajad ise siin ka näitlejate kohuseid, saatsiwad muusikal, tantsiwiwad ja laulsiwad, aga edukäik tõi siin ka iseseiswad näitlejad ette, kellede arw ühes Sophoklese näidendis juba kolm on. Teatrid ehitati algajal Bacchuse templite lähedale ja siis wõidi ka teatrietendusi selle jumala auks peetawatel pidustustel ja pühadel ette tuua. Näitekirjanikkudele makseti siin kohtu poolt teatud summad tasuraha.

Muidugi oli see ainult kunstiliselt arenenud attikalastel, kus suur demagog Perikles walitses, makses. Üleüldse krooniti kirjanikku pärjaga ja näidati temale waimustawat austust, mis kõikidel südamest tuli. — Esimeseks tragöödia kokkuseadjaks peawad ühed Epigeniust, teised aga Thespisiat. Nende töödest pole peale mõne riisme mitte midagi alal suudetud hoida, niisama pole Thespisia õpilase Phrynibi draamadest midagi järel. Phrynib oli selle poolest tähtis, et ta oma draamadesse naisterahwaste osajid kõige esimesena wiis. Täielikult kunstiliselt lõpetatuna seisawad meie ees aga Äscillese, Sophoklese ja Europapidi tööd, kes 525.—406. a. enne Kristust elasiwad.

Et „Näitelawa“ tulewikus täielikku näitemänguajalugu kawatseb kirjastada, siis ei peata ma Greeka näitemänguajaloo juures pike-malt, waid need awaldused tein ma siinkohal kui „lühikestel näitemängukursusel“ sellepärast ette, et näidata, kus näitemängu hällid oliwad.

Rooma näitemängust tähendan siinkohal ainult seda, et tema alguses täielik koopia mõne wäikese erandiga Greeka omast oli, kuni ta wiimati tširkujeks muutus.

Siis tuli keskaja oma mysterialiste, myrakiliste ja teiste näiteetendustega.

Kõigi nende — Greeka, Rooma ega keskaja ja teiste rahwaste näitemängukirjanduse ajaloo juures ei wiibi ma siinkohal mitte, waid teen seda edaspidi juures, iseseiswas kirjatöös, ja nüüd lähen ma Eesti näitemänguajaloo lühikestele, pealiskaudsele ülewaatamisele, kuna ka siingi täielik ja põhjalik töö iseeneesetmõistetawalt teatud iseseiswas kirjatöös ilmuda võib.

Nagu ajalooft näha, oli Läänememaal esimene näiteetendus 1205. aastal Liwimaal, Riia linnas. Arwama peame, et see mõni keskajaline mysterium wõi myrakel oli, millede ettekandmine sagedaste kuni kolmkümmend ja rohkem päewasid wältas ja mida harilikult Ladina keeles etendati. — Muidugi wõiks seda wäga hästi Eesti näitemänguajalooft välja jätta, sest ettekanne polnud mitte eestikeelne, ei eestlaste sünnitatud ega kantud teda ka mitte Eestimaa ega Liwimaa Eesti osakonnas ette, aga siin wõiksin ma teda wast sellel weidi wabandawal põhjusel tuua, et teda wast ka mõned eestlased pealt waatamas oliwad.

Läti hindrek jutustab sellest oma kroonikas järgmiselt:

„Seljamal talwel sai ka kena probwetimäng,

mis ladinlased komöödiaks nimetawad, keset Riia linna ette kantud, et paganad kristlikka algõpetust nähtawa usu läbi tundma õpiksiwad. Mängu tähendus seletati niihästi paganatele kui ka ümberpööratutele tõlgi läbi. — Kui Riideoni sõjamehed wiilflastega wõitlema hakkasiwad, põgenesiwad paganad, kartes, et neid maha lüüakse, ära, kuna neid aga ettewaatlikult tagasi kutsuti. See mäng oli aga kui eeskäik, eesmäng ja ettetähendus eeltulewast waewast, sest selles mängus oliwad Taa-weti, Riideoni ja Herodese sõjad kujutatud. Ka anti seal õpetust wanast ja uuest testamendist, sest et paljude sõdade läbi, mis weel tulemas oliwad, paganaid pidi ümber pööratama ja wana ning uue testamendi õpetuse juurde toodama, et nad tõsise rahutooja ja igawese elu juure jääksiwad.“

Wõib ju olla, et meil eestlastel ka oma näitemäng oli, mille ajalugu ehk wanasse hallisse ajasse kaldub, nagu muinasluule seda nõrgalt aimata lasseb, kuid praegu ei taba ma sellest juttu teha, waid asun seesuguse näitemänguajaloo ülewaatusele, mille all meie praegu näitemängu mõistame, ja see ajalugu pole kuigi wana.

Ditmed aastajad ei räägi ajalugu näitemängust enam sõnagi ja wast 1816. aastal mängiti Pärnu linnas tuntud seltskonnategelase ja Saksa loost Eesti kirjamehe, pastor Heinrich Rosenplänteri toimetusel esimene eestikeelne näidend. See oli Saksa kirjaniku Kotzebue kirjutatud ühewaatusline naljamäng nimega — „Der Talkus (Talgu), ein Lustspiel in einem Akt in deutscher und estnischer Sprache, nebst einem Chor.“ Kotzebue elas Eestimaa ja oli siin nii palju Eesti keelt juutnud õppida, et ta eestikeelse näitemängu wõis kirjutada. Misjugune see näitemäng just oli, seda pole wõimalik teada, sest sellest ei ole midagi senijani leitud. Rosenplänterile jääb aga see au, et tema eestikeelsele näitemängule aluse pani, ja Pärnut võib Eesti näitemängu hälliks pidada, sest et siin tema esimesena päikesekiireid nägi.

Rosenplänter sündis 1782. aasta 12. juulil Wolmari linnas postijaamapidaja pojana. Algusõpetust sai ta kodukooliõpetajalt, tema ema, Cewa Dorothea, soowis aga poega Tartu gümnaasiumi õpilajena ja kaswatusteadlase Carlbooni hoolealuseks näha. Peale ema surma pidi aga see nõu katki jääma ja Rosenplänter läks kellegi oma sugulase juurde Riiga elama ning sai siis sealses doomkoolis õpetust, aga warsti tuli ka siit labkumine.

Kosti peale

wõetakse kooliskäijaid tütarlapsi, kodune keel Wene ja Eesti, Wäksel Rosenkrantsi uul. maja № 5.

Igafuguseid

näputöö-tundisid

antakse Wene uul. nr. 19, kort. 8.
Rääkida kell 1—3 päewal.

Kõikem kui 100,000 inimest loewad siit! Kulb- ja hõbeuurid, seina-, laua- ja äratamisefellad, ketid, brelofid j. n. e., grammofonid, kuldsõrmused 56 pr. all, hõbelusikad ja peekrid 84 pr. all j. n. e. on

o d a w a d

ainult **L. Pirowits'i** juures

Wiru wärawas, torni kõrwal nr. 21.

Kõik parandamisefööid uuride, kulb- ja hõbeasjade, nii ka grammofonide juures j. n. e. saawad heaste ja odawaste tehtud.

Uupahtitult **L. Pirowits.**

Birk'i auruwärwimise ja keemikalise puhastamise wabrik
Tallinnas, Maakri uul. № 23.
Esimene ja suurem Eestimaa.
7 kuldauraha ja „Grand Prix“ 1904—8.
w ä r w i b

Igas wärwis: willast ja poolwillast riidet, kodukoetud kangaid, meeste-, naiste- ja lasteriideid (terwelt wõi harutatult, siidipearätikuid, shallisid, pluusesid, paelasid j. n. e. trükib potisiniseid laudlinasid iga moodi roosidega (uued toredad proowid), niisama aurutrükiga: laudlinasid, woodi-, saani-, hobuste- j. n. e. tekkisid

Riiided keemialikult: kõiksugu siidi-, sameti-, willaseid ja poolwillaseid jne. asju, kleitiseid, pluusesid, jakkiseid, ülikondasid, talweasju, päewarjuseid (warre peal), sulgi, pitsiseid jne. kardinat pesemine ja tulekindlaks tegemine. äärib, wanutab, pressib, appreteerib, raamib, dekateerib riidet kõige paremate masinate abil — täieliku wastutamise all. Wõimalikult odawaste. Ainus nahkade wärwimise koht Eestimaal.

Harju wärawa mäel

igapäew

teater

ja mitmesugused wäljamaa paremate erikunstnikkude huwitawad etendused.

Hakatus kell 9 õhtul.

E. Leibo

uurimagašin Tallinnas

Wiru uul. uue läbiõigu juures, Steenbergi n. tiitniku all nr. 23.

Soomitab kõige odawama hindadega kulb-, hõbe- ja terasmeeste- ja naisterahma taskufellakid. Regulatorid, Pariisi ja Schwarzwalbi seina ja äratajaid kellakid. Peale selle uuriketid, wätmeh, brelofid, kuldsõrmused jne. Muusikad uurid 2 rbl. alates, naisterahwaste muusikad uurid 250 kop., hõbedast kinnised uurid 6 rbl. 75 kop. alates, äratusekellad 150 kop. alates.

Suur wäljawaik kuldsõrmuseid jne.

Parandused mängutooside ja uuride juures tehakse ruttu, hästi ja odawaste.

Kõik uurid ja parandused on wastutuse all.

S. a. juunil. testel hakkas Amerikas, New-Yorgis, uus eestikeelne

nädalaleht

Uus Ilm

i l m u m a.

Lehe ülesandeks on töolisteklassi harimine ja seisukorra selgitamine. Selles sihis töötades tahab leht väljamaal asuwate Gesti töoliste eneste ja nende ning wälja-, Wene- ja kodumaa töoliste wahel waimliseks sidemeks olla ning peale selle ka wäljarändamise, tööolude ja maa muretsamise ning pidamise kohta kindlaid ja õigeid teateid tuua. Lehes ilmuvad juhtkirjad, sõnumed, jutud, laulud, naljad, pildid jne.

Lehe väljaandjaks on Amerika Gesti Kirjastuse-õsühisus 5000-rublalise põhjuskapitaliga. Praegu on Õsühisusel juba 90 liiget (nende hulgas 5 feltsi ja organisatsiooni) ja 1200 rubla raha kassas. Peale Õsühisuse enese ja ühiskute inimeste toetawad lehte nii warandusliselt kui ka waimliselt kõik wäljamaal asuwad Gesti feltsid ja organisatsioonid. Lehte laotakse ja trükitakse oma trükikojas.

Nii suure organiseeritud tagajõu tõttu on lehe käimine kindlustatud, kuna ka iga waba sõna ja mõte wäljamaa lahedamate olude tõttu lehes ilmuda võib.

Lehe toimetajaks on Peter Speek — endiste „Audiste“ ja „Kiire“ toimetaja.

Peale kohalike suuremeeste on lehel wäljamaal pea igas tähtsamas kohas oma kirjasaatjad ja taastöölised. Ka kodumaa tegelaste poolt on lehele rohkesti taastööd saata lubatud. Lehe wäliste taastööliste hulgas on Linda Fürman, Eduard Wilde, Mihkel Martna, Hans Pöogelmann ja teised tuntud kirjanikud.

Lehe hind on postiga:

Amerikas aastas 3 dollarit; wälja-, Wene- ja kodumaal aastas 4 rbl.

„ 1/2 „ 160 centi; „ „ „ „ 210 kop.

„ 1/4 „ 85 „ „ „ „ „ 110 „

Üksik nummer maksab Amerikas 6 centi ja wälja-, Wene- ja kodumaal 8 kop. Lehe kuulutusehind on petitrea ruumi eest 5 centi ehk 10 kop. Wähemaid summasid võib postmarkides saata.

Õsühisuse juhatus, lehe toimetuse ja talituse aadress on järgmine:

„Uus Ilm“ 400 E. 123. Str. New-York, City. N. Y.
U. S. of America.

„Uue Ilma“ peale wõetakse tellimisi ja kuulutusi kodumaa lehtede talitustes wastu. Soowitaw oleks, et lugejad lehe otsekohe New-Yorgist tellikswad. See keegendaks kirjawahetust, kuna ka leht rutemalt käima wõiks hakata.

Leht saadetakse teele ja kuulutus trükitakse ära ainult siis, kui raha lehe talitusesse on jõudnud.

Amerika Gesti Kirjastuse-õsühisuse juhatus.